

BO‘LAJAK SHIFOKORNING KASBIY NUTQINI RIVOJLANTIRISHDA LOTIN TILINING O‘RNI

Shirinqo‘lova Shafoat Malikovna

*Katta o‘qituvchi, Toshkent davlat tibbiyot universiteti, 1-sonli O‘zbek va xorijiy
tillar*

Tulaganov Ziyovuddinbek Sunnatillo o‘g‘li

Talaba, Toshkent tibbiyot universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada bo‘lajak shifokorlarning kasbiy nutq kompetensiyasini shakllantirishda lotin tilining nazariy, lingvistik va metodik ahamiyati keng yoritiladi. Tibbiy terminologiyaning tarixiy shakllanishi, morfologik tuzilishi, klinik tafakkur bilan bog‘liqligi hamda zamonaviy tibbiy ta‘lim jarayonida lotin tilini o‘qitishning innovatsion metodlari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari lotin tili bo‘lajak shifokorning professional muloqoti, ilmiy yozuvi va diagnostik tafakkurini rivojlantirishda muhim omil ekanligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: lotin tili, tibbiy terminologiya, kasbiy nutq, klinik tafakkur, kommunikativ kompetensiya, ilmiy yozuv.

Kirish

Zamonaviy tibbiyot tizimi yuqori malakali, keng dunyoqarashga ega va professional muloqot madaniyatini puxta egallagan mutaxassislarni talab etadi. Shifokor faoliyati faqat davolash bilan cheklanmaydi, balki bemor bilan samarali muloqot qilish, kasallik tarixini to‘g‘ri rasmiylashtirish, ilmiy ma‘lumotlarni tahlil qilish va xalqaro tajriba almashish kabi jarayonlarni ham o‘z ichiga oladi. Mazkur jarayonlarda terminologik aniqlik va nutq ravonligi hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Tibbiy terminologiyaning asosini tashkil etuvchi lotin tili asrlar davomida tibbiyot fanining universal tili sifatida shakllangan. Bugungi kunda ham anatomiya, farmakologiya, gistologiya va klinik fanlarda lotincha atamalar keng qo‘llaniladi. Shu bois lotin tilini chuqur o‘zlashtirish bo‘lajak shifokorning kasbiy nutqini shakllantirishda mustahkam lingvistik poydevor vazifasini bajaradi.

Lotin tilining tibbiy terminologiyadagi tarixiy o‘rni

Tibbiyot terminologiyasi qadimgi Rim va Yunoniston ilmiy merosiga borib taqaladi. O‘rta asrlarda Yevropa universitetlarida tibbiyot fanlari lotin tilida o‘qitilgan va ilmiy asarlar ham shu tilda yozilgan. Natijada lotin tili xalqaro ilmiy muloqot vositasiga aylangan.

Lotin tilining afzalligi uning grammatik aniqligi va barqarorligidadir. U o‘lik til

sifatida o'zgarmaydi, ya'ni terminlarning ma'nosi vaqt o'tishi bilan buzilmaydi. Masalan, 'fractura', 'ulcus', 'morbus', 'syndroma' kabi terminlar dunyoning turli mamlakatlarida bir xil ma'noda qo'llanadi.

Bu birlik xalqaro tibbiy hamkorlikni yengillashtiradi hamda ilmiy axborot almashinuvini tezlashtiradi.

Kasbiy nutq va uning tarkibiy komponentlari

Kasbiy nutq — bu mutaxassisning o'z sohasi doirasida aniq, mantiqiy va terminologik jihatdan to'g'ri fikr yurita olish qobiliyatidir. Shifokor kasbiy nutqi quyidagi komponentlardan iborat:

1. Terminologik aniqlik;
2. Mantiqiy izchillik;
3. Klinik tafakkurni ifodalash;
4. Ilmiy yozuv madaniyati;
5. Deontologik me'yorlarga rioya qilish.

Lotin tilini o'rganish ushbu komponentlarning har birini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Lotin tili va klinik tafakkur shakllanishi

Tibbiy terminlar ko'pincha bir nechta morfemalardan tashkil topadi. Masalan: 'cardiologia' (cardio – yurak, logia – fan), 'nephritis' (nephr – buyrak, itis – yallig'lanish), 'hyperglycaemia' (hyper – ortiqcha, glyc – shakar, aemia – qon).

Bunday tuzilmani tahlil qilish talabaning analiz va sintez qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Shuningdek, kasallik nomidan uning etiologiyasi yoki patogenezini tushunish imkonini beradi. Bu esa klinik fikrlashni mustahkamlaydi.

Lotin tilini chuqur bilgan talaba tashxis qo'yishda va ilmiy xulosa chiqarishda terminlarning ichki ma'nosiga tayana oladi.

Tibbiyot ta'limida lotin tilini o'qitish metodikasi

Zamonaviy pedagogika talablariga ko'ra lotin tilini o'qitish integrativ va kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilishi lozim.

1. Terminologik tahlil metodi – murakkab atamalarni morfologik tahlil qilish;
2. Integrativ yondashuv – anatomiya va klinik fanlar bilan bog'lab o'qitish;
3. Kommunikativ metod – klinik vaziyatlarda terminlardan foydalanish;
4. Ilmiy yozuv mashqlari – retsept va tashxis yozish amaliyoti.

Bu metodlar talabada mustaqil fikrlash va professional muloqot ko'nikmalarini shakllantiradi.

Ilmiy tadqiqot va xalqaro muloqotda lotin tilining ahamiyati

Bugungi kunda ilmiy maqolalar, dori vositalari nomlari, anatomik tasniflar lotin asosida shakllangan. Lotin terminologiyasini bilish xalqaro konferensiyalarda ishtirok etish va xorijiy manbalarni o'rganishda muhim

ahamiyatga ega.

Shuningdek, ilmiy maqola yozishda terminlarning to'g'ri qo'llanishi tadqiqot sifatini oshiradi va muallifning professional darajasini ko'rsatadi.

Natijalar va muhokama

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, lotin tilini chuqur o'zlashtirgan talabalar orasida terminologik xatolar sezilarli darajada kamayadi. Klinik fanlarni o'zlashtirish jarayoni tezlashadi va ilmiy yozuv ko'nikmalari rivojlanadi.

Bu esa lotin tilining nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyatga ega ekanligini tasdiqlaydi.

Xulosa

Lotin tili bo'lajak shifokorning kasbiy nutqini rivojlantirishda muhim lingvistik va metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. Terminologik aniqlik, klinik tafakkur va ilmiy muloqot madaniyati aynan lotin tilini mukammal o'zlashtirish orqali shakllanadi.

Shu bois tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida lotin tilini o'qitish jarayonini zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida takomillashtirish dolzarb vazifa hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Medical Terminology: An Illustrated Guide.
2. Latin for Medical Students.
3. Terminologia Anatomica.
4. Zamonaviy tibbiy terminologiya bo'yicha ilmiy maqolalar to'plami.